

XIII

Escola
Eminista

**Vides, tecnologies
i canvis necessaris:
propostes des dels feminismes**

20 i 21 d'octubre 2023

Ca la Dona C/Ripoll, 25 Barcelona *Activitat per a dones, lesbianes i trans*

xarxafeminista.org #EFE2023

PROGRAMA

**VIDES, TECNOLOGIES I CANVIS NECESSARIS:
PROPÒSTES DES DELS FEMINISMES**

XIII
Escola
Feminista

Divendres 20 d'octubre

18h TAULA “Escletxes tecnològiques

Carmela Netîrk, hacker transbollo anarkafeminista

Judith Juanhuix, doctora en física i científica

Laia Serra, advocada i activista feminista

Sofía Trejo, investigadora en ètica de la intel·ligència artificial

Dissabte 21 d'octubre

10:30h TAULA “Genealògiques sempre”

Betlem Cañizar Bel, activista, antiga coordi procés Ripoll 25

Dolors Majoral i Puig, activista lesbofeminista

Núria Solsona Pairó, professora, activista feminista, experta en h^a ciència

14h DINAR “de traje” compartit i comunitari

16h TAULA “El temps és nostre”

Laura Sanmiquel, paralítica i investigadora en discapacitat (UAB)

Mercè Otero Vidal, professora jubilada i activista feminista

Montserrat García, membre del FVID

Neus Moreno Saenz, Xarxa Feminista de Catalunya

NODUAL, ARTivista Tullida ANTlcapacitista

*TOTES LES ACTIVITATS A: Ca la Dona C/Ripoll, 25 Barcelona

*Hi haurà Espai de Cura per a Criatures

Activitat per a dones, lesbianes i trans

Índex

Benvinguda.....	4
1. Escletxes tecnològiques	6
Articles i recursos relacionats:.....	7
2. Genealògiques sempre.....	14
Articles i recursos relacionats:.....	15
3. El temps és nostre	21
Articles i recursos relacionats:.....	22
Sobre la participació i la pràctica política a l'EFE'23	27

Benvinguda

Benvingudes amigues, estimades, companyes, simpatitzants, curioses, curiosis, com cada any, us invitem a formar part de la 13ª Escola Feminista de la Xarxa Feminista de Catalunya. Amb les ganes i la il·lusió de sempre, us convidem a participar en aquest espai feminista autogestionat per compartir pensament i reflexions, per dialogar i interpel·lar-nos, per créixer i enriquir-nos col·lectivament des de la nostra diversitat.

Aquesta EFE'23, des del grup dinamitzador de la Xarxa Feminista ens vam plantejar la relació entre tecnologia digital, temps cronològic, emergència climàtica i genealogia feminista com a qüestions que, entre d'altres, afecten les nostres vides en aquesta societat i en moltes altres societats del món en general, en el marc del sistema capitalista racista cisheteropatriarcal.

Introducció

L'agressivitat del capitalisme de la *quarta revolució industrial* o *revolució industrial 4.0* i una idea de progrés desenfrenat i de desenvolupament productiu il·limitat i devastador resulten ser el denominador comú de la destrucció de la vida en el planeta, l'augment de les desigualtats, la precarització creixent de grups i col·lectius que veuen/veiem minvades les nostres llibertats i el dret a viure vides dignes d'ésser viscudes.

La proposta actual de desenvolupament capitalista amaga de forma interessada els fonaments sobre els quals s'edifica: el deteriorament mediambiental, la precarietat i l'alienació que comporta l'actual organització del treball i el consum desenfrenat, el control social exercit pels governs i els poders fàctics, les guerres i els conflictes bèl·lics permanents, les desigualtats Nord – Sud i la vulneració de drets de persones, grups i comunitats. Aquest és el cost real del capitalisme neoliberal del s. XXI.

Des de la mirada crítica feminista ens neguem a sotmetre'ns a aquestes dinàmiques de poder i defensem el dret de totes les persones a viure en llibertat, a humanitzar i dignificar la vivència dels temps vitals i a què prevalgui la justícia col·lectiva per sobre dels interessos desmesurats ecocides d'un petit grup que oprimeix la major part de la humanitat.

Com a feministes amb perspectiva interseccional no només qüestionem aquest model imperialista-colonialista capitalista racista cisheteropatriarcal sinó que ens hi oposem radicalment i davant la seva barbàrie i la seva violència diem NO, i no només el problematitzem amb les nostres idees sinó que resistim des de cada lloc on som, amb un desig inegotable de transformació radical de l'estructura cisheteropatriarcal.

La passió feminista per la llibertat també ens permet fer una lectura positiva de les iniciatives orientades a la construcció d'un altre ordre social i d'una altra manera de viure, que no són poques ni reduïdes però que els Media, els mitjans de comunicació de masses, invisibilitzen i silencien.

Les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), malgrat els innegables avenços que han suposat, no esdevenen neutres i estan profundament travessades per pràctiques cisheteropatriarcal. El seu ús massiu ha comportat l'aparició de noves formes de violències masclistes en un nou escenari com el digital, que les invisibilitza encara més i proporciona

anonimat i impunitat a qui les perpetra. Les manifestacions de violències masclistes en l'àmbit digital tenen un caràcter estructural, estan organitzades i són una violació dels Drets Humans. La llei catalana 17/2020 que modifica la llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista, ja incorpora i reconeix les violències masclistes digitals. Malgrat aquest reconeixement normatiu, aquestes violències continuen corcant els nostres drets i les nostres llibertats, generant un impacte devastador en les vides de les dones, lesbianes i trans*.

En aquesta 13ª edició de l'EFE volem compartir algunes experiències i punts de vista que de manera significativa contribueixen a crear pensament crític i a buscar alternatives col·lectives al capitalisme globalitzat sobre tres línies temàtiques:

1. Escletxes tecnològiques

En el desenvolupament tecnològic digital que estem vivint se superposen de manera discontinua lectures contradictòries de possibilitats i de realitats.

Podem mirar amb un cert optimisme la facilitat d'interconnexió entre persones sense barreres espai i temps, la facilitat d'accés a la informació (diccionaris, enciclopèdies, periòdics i llibres digitals, exposicions d'art, esdeveniments culturals, música de tots els temps i tots els estils, estat en temps real dels mitjans de transport i condicions de circulació per carrers i autopistes, fenòmens meteorològics...), les oportunitats d'aprenentatge (a través de l'acostament a la natura, a ciutats remotes, al cosmos) i també d'entreteniment i de comerç sense sortir de casa.

Els avanços científic-tecnològics fan possible el maneig dels dispositius de la vida quotidiana a través del mòbil (aviat amb una pròtesi empeltada al cos) que es coneix com a *Internet de les coses*, un desenvolupament de la robòtica que pot substituir les tasques més mecàniques de la producció econòmica i el comerç, la realització de feines perilloses, les intervencions quirúrgiques que requereixen un grau màxim de precisió i, a través de la impressió en 3D, la creació d'òrgans que poden ésser trasplantats sense necessitat d'esperar una donació, tractaments mèdics ajustats a les característiques orgàniques de cada individu, l'optimització dels recursos per a l'obtenció d'aliments i un llarg etcètera.

Els vehicles autònoms i les màquines que aprenen, IA com en el conegut Xat GPT, mereixen un capítol apart. Els robots a escala microscòpica creats des de la nanotecnologia, els semiconductors que són la base dels LED i les plaques solars fotovoltaïques, la computació quàntica que permet processar dades i fer càlculs d'alta complexitat en minuts o hores en comptes dels anys que necessitarien els ordinadors actuals, ens dibuixen una realitat impensable fa poques dècades.

La seducció que provoca aquesta espectacular revolució digital obnubila la mirada i el pensament. Però al costat d'aquestes meravelles coexisteixen riscos molt greus, entre els quals la ciberseguretat i la privacitat de persones, administracions i organismes de tota índole; o la manipulació de persones a través de les *fakenews*, la postveritat, que pot afavorir l'accés a càrrecs importants de personatges com Trump o Bolsonaro, o la presa de decisions com el Brexit o el negacionisme del canvi climàtic.

A la vida quotidiana, utilitzem els dispositius tecnològics amb desmesura i tenim accés a una quantitat tan important de dades que difícilment les podem processar i valorar amb el ritme en què ens arriben, l'atenció dividida en molts temes simultàniament fa perdre complexitat d'anàlisi i aprofundiment en el pensament, perquè tant els temps com l'atenció no són il·limitats. Emmagatzemem desenes i centenars de milers d'arxius al *núvol* (o al iCloud), un nom eteri per a una realitat de "ferros" que s'escalfen amb tantes operacions i que requereixen quantitats ingents d'energia per a funcionar i per a refredar-se.

La robotització de la producció està generant canvis en el mercat laboral que impliquen pèrdua de llocs de treball i precarització. Malgrat que es diu que la situació generarà noves qualificacions i nous llocs de treball, la distribució entre la població és molt desigual. Plataformes digitals com Uber o Airbnb i companyies aèries *low cost* desplacen petites empreses i persones treballadores per ocupar un mercat liberalitzat amb les condicions que més el convingui alhora que nodreixen un turisme massificat que es deleix per consumir.

Hi ha un risc imminent d'aprofundir l'aplicació de la robòtica amb finalitats bèl·liques, l'enginyeria genètica té la capacitat de fer dissenys a mida de plantes, animals i també de bebès. L'obtenció de materials com el grafè, necessari per als mòbils i els portàtils, el liti per a les bateries dels cotxes elèctrics, les *terres rares*, impacten territoris i comunitats amb l'*extractivisme*, que enverina la terra, les aigües i l'aire amb residus altament tòxics, amb el consegüent deteriorament de la salut i la vida de tots els éssers vius que hi viuen i seguidament a tot el món. Quan exhaureixen l'explotació ja no queda res de l'economia local comunitària.

Els canvis tecnològics comporten canvis socials però si no canvia l'ordre social, els eixos de domini-submissió s'amplien i aprofundeixen. La velocitat i acceleració dels canvis creen vivències dels temps que incideixen en la vida de totes les persones, de les que estan en temps d'espera, *temps mort*, perquè no tenen feina i els fan fora d'on viuen i de les que tenen feina perquè han de treballar molt més i molt més de pressa. Aquest tema el tractarem a la tercera línia temàtica de l'EFE.

Cal preguntar-se qui gaudeix dels avantatges dels avanços tecnològics i com els utilitza i qui els pateix. Hem de posar sobre la taula el perill que comporta que un reduït nombre de companyies, les Big Five, ara GAFAM, (Google, Apple, Facebook [Meta], Amazon, Microsoft), siguin l'oligopoli del més estricte control social. I aquesta situació comporta més poder per a la societat capitalista, imperialista, racista, cisheteropatriarcal que guanya encara més poder. La violència que exerceix resulta acrescudada, multiplicada, accelerada i res ni ningú escapa a la seva influència i coerció.

Es tracta de produir i consumir en temps rècord, sense importar què queda enrere, per a l'enriquiment d'uns pocs a costa del patiment d'immenses majories i amb un comportament ecocida que posa en risc la vida al planeta. El panòptic social accentua el conflicte capital-vida en el *capitalisme de la vigilància*. S'ha de legislar en matèria digital i democratitzar les aplicacions tecnològiques.

És necessari que des dels feminismes ens apropiem i re-apropriem dels medis, instruments i plataformes digitals per oposar-nos a les forces que ens oprimeixen. Algunes revolucions es fan possibles quan persones isolades es poden comunicar per Internet, les mentides dels governs queden despallades quan altres notícies circulen per les xarxes. Les comunitats digitals poden obstaculitzar l'avanç dels poders neoliberals i feixistes i generar força en qui resisteix.

Articles i recursos relacionats:

Carmela Netîrk. *Feministninja: Actualizando el feminismo interseccional a la clase hacker*
<https://tube.serverserver.net/w/sWva5poaCWtV9aF7YWSE69>

Desde una perspectiva, un mundo de *cyborgs* la última imposición de un sistema de control en el planeta, la última de las abstracciones inherentes a un apocalipsis de Guerra de Galaxias emprendida en nombre de la defensa nacional, la apropiación final de los cuerpos de las mujeres en una masculinista orgía de guerra (...). Desde otra perspectiva, un mundo *cyborg* podría tratar de realidades sociales y corporales vividas en las que la gente no tiene miedo de su parentesco con animales y máquinas ni de identidades permanentemente parciales ni de puntos de vista contradictorios. La lucha política consiste en ver desde las dos perspectivas a la vez, ya que cada una de ellas revela al mismo tiempo tanto las dominaciones como las

posibilidades inimaginables desde otro lugar estratégico. La visión única produce peores ilusiones que la doble o que monstruos de muchas cabezas.

Dona J. Haraway (1995) *Ciencia, cyborgs y mujeres. La reinención de la naturaleza. Manifiesto para cyborgs*. Cátedra. Madrid.

Quien crea estas *deepfakes* sexuales sabe que está creando un producto comunicativo falso, que son una forma de engaño y manipulación y que no cuenta con el consentimiento de la mujer. También sabe del efecto social que va a provocar su divulgación. Sus objetivos pueden variar mucho, puede consistir en una estrategia de marketing como en el caso de Rosalía, en un ataque a una periodista crítica, en un acto de violencia contra la expareja, en un intento de desacreditar a una denunciante de violencia sexual, o en un acto de denigración misógino, entre otros muchos. Lo que sí será un denominador común será la intención. Divulgar la representación de los cuerpos y contenidos sexuales todavía consigue tener un devastador poder de represalia, descrédito, desprestigio y estigma de las mujeres. A esta dinámica patriarcal se le añade el hecho de que en la era de la posverdad, la distinción entre lo cierto y lo falso cada vez tiene menos valor social.

Laia Serra (2023) "Violencias sexuales mediante Inteligencia Artificial". *elDiario.es*

https://www.eldiario.es/opinion/tribuna-abierta/violencias-sexuales-mediante-inteligencia-artificial_129_10278574.html

Misoginia en línea com a caça de bruixes: acumulació primitiva a l'era del tecnocapitalisme (Online Misogyny as Witch Hunt: Primitive Accumulation in the Age of Technocapitalism)

https://www.academia.edu/39833156/Online_Misogyny_as_Witch_Hunt_Primitive_Accumulation_in_the_Age_of_Technocapitalism Pre print of chapter that appears in *Ging*

Una de las características de la manosfera, es su hiperpresencia en Internet, extendiéndose su influencia a todo tipo de redes sociales, plataformas de consumo de contenidos, apps de mensajería instantánea y otros espacios de Internet, como webs y blogs. Sin embargo, después de la fase de grupos de investigación, concluimos que las principales vías de polinización de mensajes y discursos antifeministas y misóginos las constituyen los Youtubers Antifeministas (Roma Gallardo, UTBH, Jordi Wild, LYQS, Rubén Gisbert, FO), los grupos de Whatsapp y algunos creadores de contenido como Jordi Wild y Wall Street Wolverine, a quien siguen en redes y de quienes consumen sus vídeos, podcasts, etc. (...) Entre los participantes de nuestro estudio hay un acuerdo acerca de que los grupos de Whatsapp masculinos, en los que sólo hay participantes hombres, ya existen y son claves en la polinización de mensajes antifeministas y misóginos. A estos grupos de whatsapp masculinos los hemos denominado la "manosfera invisible" y, en términos de los propios participantes, en estos espacios seguros de hombres, la privacidad acaba superando la (auto)censura...

Elisa García-Mingo i Silvia Díaz Fernández (2022) *Jóvenes en la manosfera. Influencia de la misoginia digital en la percepción que tienen los hombres jóvenes de la violencia sexual*. FAD.

<https://www.adolescenciayjuventud.org/download/9560/>

Les plataformes de xarxes socials allotgen, publiquen i moderen continguts que potser no compleixen el criteri de protecció i responsabilitat i això pot encara perjudicar per discriminació algunes persones usuàries. Les regles de moderació les determinen corporacions privades, no

regulades, amb influència econòmica i política. El quid de la qüestió és com classificar aquestes empreses, com a "empreses de transmissió de continguts" o "empreses responsables de continguts" - i plataformes de xarxes socials com Facebook o Twitter estan protegides de possibles demandes per la seva conducta de moderació sota l'imprecís llenguatge de "servei informàtic interactiu".

Brandeis Marshall (2021) *Algorithmic misogyny in content moderation practice*
https://eu.boell.org/sites/default/files/2021-06/HBS-e-paper-Algorithmic-Misogyny-in-Content-Moderation-Practice-200621_FINAL.pdf

Inicialment elogiades i acollides pel seu potencial democratitzador com a plaça pública ideal d'idees, les xarxes socials s'estan convertint en un cavall de Troia modern i en una arma utilitzada per silenciar i reprimir aquells que es va comprometre a reforçar: dones, minories, lluitadores per la llibertat i defensors dels drets humans.

Les dones en política estan patint campanyes d'odi i desinformació de gènere, que es poden entendre com un mecanisme d'alerta primerenca per a dues dinàmiques interconnectades i molt perjudicials: l'erosió de les institucions democràtiques i el retrocés dels drets de les dones, i per tant es poden utilitzar per respondre en conseqüència.

Lucina Di Meco (2023) *Monetizing misogyny*
https://she-persisted.org/wp-content/uploads/2023/02/ShePersisted_MonetizingMisogyny.pdf

El desenvolupament i l'adopció de tecnologies d'intel·ligència artificial (IA) a la regió MENA [MENA acrònim per referir-se al Magreb i Orient Mitjà] pot no accelerar-se tant com a altres parts del món. No obstant això, donada la greu situació dels drets humans, l'augment de l'opressió i la manca d'institucions independents, democràtiques i robustes (autoritats de protecció de dades, parlaments, poder judicial) que protegeixin les persones dels danys d'aquestes tecnologies, una adopció a major escala de la IA només erosionaria encara més els drets humans. (...) A Palestina, Israel està cometent crims contra la població palestina diàriament, inclosos desallotjaments forçosos, tortura, confiscacions de terres, homicidis i severes restriccions a la circulació. Ha estat desplegant IA per controlar i oprimir el poble palestí, per exemple, mitjançant el reconeixement facial i les polítiques predictives. Un informe d'Amnistia Internacional del maig del 2023, titulat "Apartheid automatitzat", investigava com Israel utilitza àmpliament programari de reconeixement facial "per consolidar les pràctiques existents de polítiques discriminatòries, segregació i limitació de la llibertat de moviment, violant els drets bàsics de la població palestina".

Afef Abrougui (2023) *Preparada per afrontar els reptes de drets humans de la IA?*
<https://genderit.org/feminist-talk/civil-society-mena-ready-tackle-ais-human-rights-challenges>

Les cerques de llibres a Internet estan esbiaixades per les edicions de les "Big Five" [ara GAFAM, (Google, Apple, Facebook-Meta, Amazon, Microsoft)], amb seu al nord global: les seves publicacions representen més del 75% dels més venuts anuals als EUA. Si no teniu cap títol de llibre en ment i esteu buscant la vostra propera lectura per gènere o tema, és difícil trobar una recomanació realment bona que no estigui centrada en Occident. Si cerqueu en àrab, la gesta es torna gairebé impossible. (...) Per resoldre el problema de la base de dades i donar suport simultàniament enlloc de marginar les petites editorials, Kotobli va decidir convidar-les a crear aquesta base de dades de manera col·laborativa. Oferim una pàgina web gratuïta a les petites editorials amb base en SWANA [Sudest d'Àsia i Magreb] a través de la qual poden accedir a un sistema de gestió de continguts senzill i segur on tenen agència sobre com es mostren els seus llibres a la nostra plataforma.

Yara el Murr (2023) *Kotobli: un experiment de producció pròpia per resistir els algoritmes dominants*.

<https://genderit.org/feminist-talk/kotobli-homegrown-experiment-resisting-dominant-algorithms>

Las noticias despampanantes de ChatGPT y las inteligencias artificiales parecen obnubilar con una sensación de miedo y oportunidad. Por detrás de los grandes anuncios, la trama ya conocida para quienes habitamos territorios una y otra vez colonizados: micro trabajos pagados al mínimo, desconocimiento de derechos sociales y la tendencia en aumento a tratar a las personas como máquinas. Una mirada feminista comunitaria es precisa para criticar y visibilizar este modelo que erosiona derechos. (...) “La precarización se lleva a la máxima potencia. Las personas empleadas son manejadas por un algoritmo que es totalmente opaco, que no tiene forma de ser apelado. Una a un jefe o una jefa le puede decir, ‘esto me parece injusto’ y, por supuesto, a riesgo de que te despidan o de perder el trabajo, pero mínimamente uno que tiene la capacidad y el derecho a oponerse.”

Florencia Goldsman (2023) *Que sueñen los androides las pesadillas de quienes educan los algoritmos*

<https://genderit.org/es/feminist-talk/que-suenen-los-androides-las-pesadillas-de-quienes-educan-los-algoritmos>

Mantenir-se al dia de les notícies i filtrar el soroll no és fàcil. Enmig dels debats sobre IA, la majoria de dones expertes tendeixen a negar les amenaces futuristes i existencials de la IA i demanen abordar els biaixos existents i documentats en algoritmes, conjunts de dades i models de formació en aquest moment. La majoria de l'experiència i els recursos per descomprimir les amenaces d'IA es limiten a les institucions i el món acadèmic occidentals. Per a nosaltres, al Sud global, que som activistes i organitzadores, aquestes són oportunitats fabuloses i desafiantes per fer un balanç dels nostres moviments i repensar com participem en la governança tecnològica que influeix en les nostres vides.

Nadine Moawad (2023) *Ansietats algorítmiques i futurs feministes a mena*

<https://genderit.org/editorial/algoritmics-anxietats-feminist-futures-mena>

Uso la expresión incidencia política maricon-temporánea para resaltar tres aspectos: lo marica como forma de acción política, su contemporaneidad y su impermanencia. Pese a que la comunicación por medios virtuales sea en este momento una oportunidad para promover participaciones plurales de personas LGBTIQ+, ¿es deseable que sea la única de forma permanente? En clave anticolonial, invito a entender la incidencia sociopolítica como una forma de cuidado individual y colectivo de existencias que comparten necesidades e intereses. El autocuidado implica permitirle recordar al cuerpo -de las personas y al cuerpo social- que puede reconocer y atender sus necesidades y que hacerlo tiene implicaciones en el espacio con el que interactúa. La incidencia sociopolítica puede ser más efectiva si sus efectos se sienten en el cuerpo que somos, la tierra que habitamos y las sociedades que integramos.

Sol Ámbar Sánchez Latorre (2022) *Estrategias maricon-temporáneas de incidencia sociopolítica latinoamericana: tecnología y subversión*

<https://genderit.org/es/feminist-talk/estrategias-maricon-temporaneas-de-incidencia-sociopolitica-latinoamericana>

Les tecnologies i eines d'intel·ligència artificial (IA) s'estan adoptant a un ritme sense precedents en tots els sectors. Però en absència de codis ètics i marcs normatius que puguin guiar el desenvolupament i l'ús d'aquestes tecnologies, aquest desenvolupament comporta

preocupacions ètiques, legals i de drets humans per a les persones usuàries, especialment els grups vulnerables de la societat que s'enfronten a diferents tipus de biaixos basats en el gènere, l'edat, l'origen ètnic, la religió i l'orientació política i sexual.

Contràriament al que s'està promovent sobre la IA, no és "màgia", i no té intel·ligència inherent. Més aviat, es tracta de dades barrejades amb estadístiques i hipòtesis creades per humans per arribar a resultats específics. A través d'una àmplia gamma d'aquests inputs, aquesta classe de persones amb poder i autoritat, principalment homes, decideix el resultat que s'ha d'obtenir. Per tant, aquesta tecnologia no és immune ni està exempta de projectar biaixos humans.

Nour Naim (2023) *Les dones en l'era de la intel·ligència artificial: augment de l'orientació i reptes creixents*

<https://genderit.org/articles/women-era-artificial-intelligence-increased-targeting-and-growing-challenges>

¿Se puede des-colonizar el manejo de los datos? Es un desafío grandísimo porque la fuerza de las tecnologías radica en su poder de centralizar y escalar la abstracción. De ahí es de donde viene su poder, desde una sala de servidores que puede dar servicio a millones de usuarios. Lo que pasa es que los grupos que están distribuyendo la tecnología así, son del capitalismo más alto. Esto no equivale a decir que nunca vamos a poder descolonizar estos modelos cuya razón de ser es la de colonizar, extraer el valor económico de los datos. Tengo muy poca esperanza respecto de estas plataformas monopólicas. Lo que sí me da esperanza son los experimentos como los proyectos de periodismo de datos, como también los proyectos de las redes de personas y colectivas. Si hablamos de infraestructura autónoma, creo que cosas así nunca van a llegar a ser tan grandes y globales, pero tampoco pienso que debemos ir hacia proyectos globales todo el tiempo. Creo que se hará de una manera experimental, comunitaria, popular, que vamos a realizar cuando resolvamos otro desafío como es el de la alfabetización tecnológica. Porque la verdad es que no todo el mundo tiene acceso, no todo el mundo entiende lo que está pasando con sus datos. Aun así, creo que partiendo de experimentos comunitarios sí hay posibilidad de descolonizar los datos.

Catherine D'Ignazio (2022) *El feminismo puede explicar todo que está pasando con los sesgos de la informática*. Entrevista realitzada per Florencia Goldsman a Catherine D'Ignazio, autora de *Feminisme de Dades* (2020) editat pel MIT

<https://genderit.org/es/feminist-talk/el-feminismo-puede-explicar-todo-que-esta-pasando-con-los-sesgos-de-la-informatica>

Muchas son las expresiones de moda con las que se encubren estas operaciones y sus orígenes económicos: *computación ambiental*, *computación ubicua* e *internet de las cosas* son solo tres ejemplos. Por ahora, me referiré a todo este complejo con la muy genérica denominación de *aparato*: «el aparato». Aunque las etiquetas difieran, todas comparten una idea bastante coherente: la instrumentación, datificación, conexión, comunicación y computación —en todas partes y siempre en marcha— de todas las cosas, animadas e inanimadas, y de todos los procesos, sean estos naturales, humanos, fisiológicos, químicos, mecánicos, administrativos, vehiculares o financieros. Se produce así una rendición continua de la actividad del mundo real —desde teléfonos, automóviles, calles, domicilios, tiendas, cuerpos, árboles, edificios, aeropuertos y ciudades—, convenientemente convertida al ámbito digital, donde cobra una nueva vida en forma de datos listos para su transformación en predicciones, lo que, de paso, va llenando las siempre crecientes páginas del texto en la sombra. A medida que el imperativo predictivo va cobrando fuerza, se hace progresivamente evidente que la extracción fue la primera fase de un proyecto mucho más ambicioso. Las economías de acción implican que las arquitecturas de máquinas del mundo real deben ser capaces de *conocer* y no solo de *hacer*. La

extracción no basta; ahora tiene que ir acompañada de la ejecución. La arquitectura extractiva se combina así con una nueva *arquitectura ejecutiva*, mediante la que se imponen unos objetivos económicos ocultos sobre un ámbito tan inmenso y variado como el de la conducta.

Shoshana Zuboff (2020) "El negocio de la realidad". *La era del capitalismo de la vigilancia*. <https://cronicon.net/wp/wp-content/uploads/2022/08/0001La-era-del-capitalismo-de-la-vigilancia-Zuboff.pdf>

Imagina que tuvieras una llave maestra para tu vida. Una llave o contraseña que da acceso a la puerta principal de tu casa, a tu dormitorio, tu diario, tu ordenador, tu teléfono, tu coche, tu caja fuerte, tus registros médicos. ¿Iráis por ahí haciendo copias de esa llave y dándoselas a extraños? Probablemente no; sería sólo cuestión de tiempo antes de que alguien abusara de ella ¿verdad? Entonces, ¿por qué estás dispuesto a entregar tus datos personales a cualquiera que te los pida? (...) El hecho de que gigantes de la tecnología como Facebook y Google sean poderosos no es una novedad. Pero explorar la relación entre privacidad y poder puede ayudarnos a comprender mejor cómo las instituciones acumulan, ejercen y transforman el poder en la era digital, lo que a su vez puede darnos herramientas e ideas para resistir el tipo de dominación que resulta de las violaciones de nuestro derecho a la privacidad. Para comprender cómo las instituciones acumulan y ejercen el poder en la era digital, primero tenemos que examinar la relación entre poder, conocimiento y privacidad.

Carissa Véliz (2020) *La privacidad es poder*. Universidad de Oxford. <https://riuma.uma.es/xmlui/bitstream/handle/10630/19524/24.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hemos visto, que aunque en ambos casos hablemos de mujeres tecnólogas, no sólo las prácticas TIC de las mujeres participantes difieren, sino que, para el caso, su predisposición a participar en la investigación y en visibilizarse no fue coincidente. Si bien la práctica totalidad de tecnoartistas que contactamos se mostraron dispuestas y con voluntad de visibilizar la temática y sus experiencias sin casi cuestionarlo, en el caso de las mujeres hackers fue casi a la inversa. Ello, de hecho, tiene que ver en gran medida con las prácticas TIC que realizan y con el tipo de orientación a la visibilidad que predomina en sus ámbitos TIC. Así, si para las tecnoartistas la visibilidad no se cuestiona y se percibe como una oportunidad, para las hackers tiende a ser cuestionada y percibida como un riesgo.

Núria Vergés Bosch, Àlex Hache, Eva Cruells López (2014) "Ciberfeminismo de investigación con y entre tecnoartistas y hackers". *Athenea Digital* 14(4). p.175 <https://atheneadigital.net/article/view/verges-hache-cruells-et-al/0>

En este sentido, recojo las reflexiones derivadas de una parte de mi proceso etnográfico a través de los diálogos con Alex Hache, Lucía Egaña, KlauKinki, Ce, Kina, Elena Urko y Diego Marchante como trayectorias que conectan críticamente cuerpos, tecnologías, feminismos y hacking. Interpreto las experiencias y proyectos compartidos como prácticas feministas orientadas a abrir y desvelar los códigos tecno-culturales de programación corporal y subjetiva; producir códigos alternativos; y, además, hackear los mecanismos dominantes de construcción y validación de conocimiento generando conocimientos de resistencia basados en trayectorias disidentes, experiencias colectivas y experimentaciones que operan en el propio cuerpo.

Lola Martínez Pozo (2019) *Descodificación corporal: laboratorios de disidencias (trans)feministas*. Universidad de Granada. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/tesis?codigo=240941>

Los habitantes que pululan por estas páginas son extrañas criaturas fronterizas -simios, *cyborgs* y mujeres-, que han ocupado un lugar desestabilizador en las grandes narrativas biológicas, tecnológicas y evolucionistas occidentales. Son, literalmente, *monstruos*, una palabra que comparte algo más que su raíz con la palabra *demostrar*. Los monstruos poseen un significado. *Ciencia, cyborgs y mujeres* cuestiona las polifacéticas historias teóricas, biopolíticas, biotecnológicas y feministas de los conocimientos establecidos por y acerca de estas prometedoras y nada inocentes criaturas. Las formas altamente conflictivas e independientes que adquiere el poder de estos monstruos pueden ser signos de mundos posibles, de los cuales se responsabilizan con toda seguridad (...)

Quisiera investigar de qué manera el campo de la moderna biología construye teorías sobre el cuerpo y la comunidad como máquinas y como mercados capitalistas y patriarcales: la máquina para la producción, el mercado para el intercambio y, ambos, para la reproducción.

Quisiera explorar la biología como un aspecto de la reproducción de las relaciones sociales capitalistas que se ocupa del imperativo de la reproducción biológica.

Dona J. Haraway (1995) *Ciencia, cyborgs y mujeres. La reinención de la naturaleza*. Cátedra. Madrid.

Si tot són imatges, val més que aprenguem a nedar-hi. L'excés es pot convertir en una mancança. La multiplicació de les imatges pot dur a una anestèsia dels sentits, a una ceguesa temporal, a una desafecció vital i moral. La multiplicació pot fer que la informació sigui redundant, pot fer virals relats falsos o alimentar la distracció col·lectiva. I allà on no hi posem atenció i reflexió, el risc d'estupidesa i la vulnerabilitat augmenten considerablement.

Ingrid Guardiola (2019) *L'ull i la navalla*. Arcàdia. Barcelona

Altres enllaços d'interés

Irene Soria-Guzmán (2020) *Mujeres hacker, saber-hacer y código abierto: tejiendo el sueño hackfeminista*

<https://liminar.cesmeqa.mx/index.php/r1/article/view/806>

Laura Aznar (2023) "La trama digital "ultra" contra el derecho al aborto". *Crític* 12/07/23

<https://www.elcritic.cat/investigacio/la-trama-digital-ultra-contra-el-derecho-al-aborto-171662>

Violeta Molina Gallardo (2023) "Hacia una inteligencia artificial feminista". *El Periódico de España*

<https://www.epe.es/es/igualdad/20230327/inteligencia-artificial-feminista-sesgos-algoritmos-machistas-85101259>

Catalina Gómez Ángel (2023) "Las redes sociales están a punto de destruir el libre albedrío. Entrevista a María Ressa". *Crític* 17/07/23

<https://ethic.es/entrevistas/entrevista-maria-ressa-nobel-de-la-paz/>

APC (2020) "Principios feministas para internet". *Pikara Magazine* 18/11/20

<https://www.pikaramagazine.com/2020/11/principios-feministas-para-internet/>

Remedios Zafra (2014) "Arte, Feminismo y Tecnología. Reflexiones sobre formas creativas y formas de domesticación". *Quaderns de Psicologia*, 2014, Vol. 16, Nº1 p. 101

<https://quadernsdepsicologia.cat/article/view/v16-n1-zafra>

VVAA (2012) *Tecnopolítica, internet y r-evoluciones. Sobre la centralidad de redes digitales en el #15m*. Icaria. Barcelona

<https://tecnopolitica.net/sites/default/files/Tecnopolitica%2C%20internet%20y%20r-evoluciones.pdf>

Neus Llop Rodríguez (2017) "Trans-Hack-Gogía: Transfeminismos, ética hacker y pedagogía mutante-queer". *Revista de Educación Social*. Nº 24

<https://eduso.net/res/revista/24/miscelanea/trans-hack-gogia-transfeminismos-etica-hacker-y-pedagogia-mutante-queer>

Alejandra López Gabrielidis (2015) "Régimen de visibilidad y vigilancia en la era de la Identidad Digital". *Revista Teknokultura*. Vol. 12 Nº3

<https://revistas.ucm.es/index.php/TEKN/article/view/50385>

Revista Idees, Nº 48 Intel·ligència Digital

<https://revistaidees.cat/en/monografics/intelligencia-artificial/>

Vídeos

"Tot el que sabem de tu: els perills del big data".

TV3 a la Carta. 30 minuts. 08/11/2020

<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/30-minuts/tot-el-que-sabem-de-tu/video/6067763/>

"Punt de no retorn" "Japó, la utopia d'IA i robots"

TV3 a la Carta. 17/07/2023

<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/punt-de-no-retorn/japo-la-utopia-dia-i-robots/video/6232034/>

"Crédito social, el nuevo método de control masivo en China"

Hipervigilancia per reconeixement facial

FRANCE 24 Español 14/07/2023

https://www.youtube.com/watch?v=pZu9N-3yn_M

2. Genealògiques sempre

El nostre arbre genealògic feminista ve de molt lluny i té un abast planetari. Les nostres avantpassades, les nostres ancestres, les llunyanes i les immediates, ens han deixat la seva herència per continuar avançant i per recordar que mai no comencem de zero, que caminem per rutes històriques, llegendàries i místiques. Tots aquests sabers enriqueixen les cultures feministes actuals, ens donen identitat col·lectiva i ens dibuixen els projectes de futur.

En aquesta EFE'23 volem acostar-nos a tres espais genealògics dels feminismes, el científic-tecnològic, el de "les terres de dones" i el procés de construcció col·lectiva d'un espai com el de Ca la Dona tot recollint les diversitats, els desitjos, les expectatives i les pors de cadascuna.

Tot i la especificitat de la conjuntura social i de la seva organització econòmica, sempre han existit moviments i forces que animen a lluitar pels drets i a oposar-se a les injustícies patriarcals. I aquesta energia no apareix per generació espontània sinó que és el resultat de

segles de treball imparable. Quan diem que juntes som més fortes estem reconeixent i apel·lant a les feministes del nostre passat que ens guien en els nostres presents.

En les circumstàncies actuals, de prodigis i devastació, l'acció col·lectiva feminista referma el seu compromís amb la vida, la salut, la dignitat i la llibertat. Davant l'alienació neoliberal d'omnipotència masculina hegemònica, de la vivència accelerada i de la manca dels temps per a les coses importants, les feministes reflexionem sobre el nostre present i sobre la nostra història.

Aquesta línia temàtica la centrem en la història de les dones i les seves aportacions a l'àmbit científic-tecnològic. Quan, com i qui va mirar la realitat des dels marges per aportar un punt de vista diferent? Quines aportacions van fer les dones a la informàtica? Quines esclertes van saber aprofitar per investigar i per crear coses noves?

Un altre enfocament que volem abordar és el dels testimonis i les experiències de grups de dones i de lesbianes que van viure l'experiència de crear "terres de dones", espais on les dones podien arrelar-se a la terra, viure en comunitat amb els propis recursos, posar en pràctica relacions lliures i fora dels esquemes patriarcals sempre des d'un compromís personal, polític, social i col·lectiu.

També volem compartir el procés de construcció de l'actual Ca la Dona, dels temps, dels debats i reflexions entre activistes feministes i professionals de l'arquitectura, l'arqueologia, l'enginyeria i la construcció per aconseguir crear un espai que representés i plasmés la llarga i prolífica història dels feminismes a casa nostra.

El reconeixement a totes les dones que ens han precedit és un reconeixement al propi moviment feminista, i per tant, també a nosaltres mateixes en el joc de miralls d'unes amb les altres.

Articles i recursos relacionats:

Els problemes ecològics que afecten la humanitat i el planeta són conseqüència del sistema patriarcal que es manifesta en forma de capitalisme neoliberal. És un sistema que s'ha constituït negant la dependència humana de la Terra i la materialitat del cos humà... La negació –contra tota lògica- de la realitat corporal de la humanitat i la construcció d'un ordre simbòlic i un sistema patriarcal sobre aquesta base falsa exigia una condició prèvia: esborrar les proves. La dependència humana de la terra s'evidenciava a través del naixement i del cos amb les seves necessitats que el fan dependent. El naixement era un fet social, innegable, que conferia poder a les dones. Per negar el naixement calia, abans, apropiarse del poder femení de donar vida. [Així] El patriarcat es va anar consolidant a mesura que aconseguia desvaloritzar i animalitzar la capacitat femenina de donar i tenir cura de la vida, funcions imprescindibles per al manteniment de l'espècie. [...] En tot aquest procés, la naturalesa deixa de ser considerada mare nutricia per convertir-se en un magatzem de recursos disponible per a l'espècie humana.

Dones que alimenten la vida. En record de l'Anna Bosch i Pareras (1950-2009). Ca la Dona, 2010

El títol d'aquest llibre, *Gyn/Ecology*, diu exactament el que vull dir. "Ecologia" tracta de la complexa xarxa d'interrelacions entre els organismes i el entorn... em preocupen totes les formes de contaminació en fal·locèntrica societat, aquest llibre es refereix principalment a la contaminació ment/esperit/cos infligida a través del mite i el llenguatge patriarcals a tots els

nivells... El mite i el llenguatge fàl·lics generen, legitimen i emmascaren la contaminació material que amenaça d'acabar amb tota vida sensible d'aquest planeta. El títol *Gyn/Ecology* és una manera de recuperar una mica el poder de la paraula. (*traducció lliure*)

Mary Daly. *Gyn/Ecology. The Metaethics of radical feminism*. Beacon Press. Boston, 1978

La creixent violència contra les dones de la qual som testimonis es deu al fet que l'economia les ha exclòs, les ha marginat, però sobretot al fet que aquesta economia ha creat un món en què s'ha fet creure a tothom que tot es per vendre. La biodiversitat és per vendre, l'aigua és per vendre, la terra és per vendre, tot es pot acaparar i, també s'ha mercantilitzat el cos de la dona... Hem de torna a definir els sistemes econòmics per tal que incloguin les externalitats socials, com ara els impactes en les dones i les externalitats ecològiques... Necessitem un nou sistema econòmic que es basi en una visió més àmplia, un sistema econòmic que situï al centre les dones i la Terra.

Vandana Shiva. *L'estreta relació entre l'empoderament de les dones i la sostenibilitat a Per què les dones salvaran el planeta*. Raig Verd editorial, 2019

Així doncs, la pregunta més candent és: com podem aturar aquesta guerra contra la natura? Com podem aturar la destrucció ecològica causada per la nostra civilització moderna? Com podem aturar el canvi climàtic, la contaminació atòmica, la contaminació atmosfèrica, la desaparició dels boscos, d'algunes espècies, de l'aigua i l'aire nets, l'enverinament del sòl causat per les grans indústries químiques com Monsanto, la destrucció de la diversitat biològica i cultural i la substitució d'aquesta diversitat per monocultius, en resum, com podem aturar aquells que sacrifiquen la Mare Terra per acumular diners i capital?

Les dones, les mares van ser de les primeres a adonar-se d'aquests perills perquè els preocupa el futur dels seus fills i filles en un món així. També van ser de les primeres a lluitar contra els enemics de la Mare Terra. Però avui dia hi ha molts homes i moltes organitzacions que també lluiten contra aquesta guerra ecològica. Molts, però, creuen que és possible dins del marc del capitalisme... L'única manera de salvar la vida de la Terra és aturar la guerra contra la natura i crear una civilització totalment nova, basada en l'amor i el respecte per la Mare Natura.

Maria Mies. "La Mare Terra" a *Per què les dones salvaran el planeta*. Raig Verd editorial, 2019

Els ecofeminismes (és un moviment plural i divers, que es declina en plural) revisen conceptes clau de la nostra cultura: l'economia, el treball i el benestar entre d'altres. Desenvolupen una mirada crítica sobre l'actual model social, econòmic i cultural i proposen una visió diferent que polititza la vida quotidiana, els territoris i els cossos, aspectes que en la cultura occidental han estat tractats tradicionalment com a inferiors i instrumentals. Els ecofeminismes denuncien la manera com l'economia i la política s'han consolidat en contra i fora de les bases materials que sostenen la vida, com si els cicles vitals humans i els límits ecològics no hi tinguessin res a veure.

La producció capitalista presenta una condició prèvia: la producció de la vida, que es realitza en espais invisibles i aque segueix una lògica oposada a la del capital fora dels focus, invisibilitzades i subordinades, hi ha les aportacions cícliques que, cada dia i al llarg de generacions regeneren tant l'existència humana com la de tots els altres éssers vius. En aquests espais ocults –dones, territoris, subjectes colonitzats i animals i plantes–, es fa possible satisfer les necessitats humanes i, al mateix temps, aquestes aportacions fan possible l'existència de la producció capitalista.

Yayo Herrero. "Allò que és personal és polític: ecofeminismes als territoris del Nord Global" a *Per què les dones salvaran el planeta*. Raig Verd editorial, 2019

Vaig veure com les dones s'havien organitzat i com s'organitzen per transformar els nostres entorns; que hi ha dones que treballen per donar visibilitat a la necessitat que els nostres entorns canviïn, perquè s'escolti les persones que els habiten, hi transiten; perquè canviï l'estructura de les nostres llars tan discriminant envers les dones.

(...) Les meves inquietuds també es dirigeixen en com donar sortida a aquest desig de viure en llocs més comunitaris, més compartits, més creatius, més ecològics, més saludables. Tal vegada sigui necessari canviar alguna llei, enredar-nos més, desitjar amb més força. Però si una simple passejada m'ha portat fins aquí, fins on arribarem amb tots els nostres desitjos junts? Aquesta és la meva petita història dins de la gran història del feminisme i de Ca la Dona.

Felisa Pradas Plou (2011) "Editorial" en *Hàbitat i Feminisme*. Ca la Dona, Publicació feminista, N°75, desembre 2011

https://www.caladona.org/wp-content/pujats/2012/01/30_12_11_Revista75.pdf

Des de Ca la Dona fem política des d'una habitació pròpia, però també des de la cuina, el pati i el mercat. Potser aquesta és una de les raons per les quals les experiències de cases de dones o la reivindicació de l'entre dones són sovint incompreses per tantes dones. Ens ha costat molt aconseguir reconeixement i veu pública com per tornar-nos a bolcar als espais privats de les dones, se'ns remouen les entranyes, ens fa fins i tot ràbia...

Estar dones amb dones és una cosa pròpia de la socialització femenina, és cert. ... Els espais que faciliten aquesta relació "entre dones" com una forma de política permeten que ens situem en un lloc diferent de l'assignat a les dones pel patriarcat, lloc on podem resignificar la pròpia vida, rescatar la possible alteritat de la nostra visió, de les vivències i experiències de vida, intentar entendre el món des d'una perspectiva no normativa i cercar alternatives que ens puguin ser vàlides per a cadascuna de nosaltres, respectant la nostra diversitat i trencant amb l'aïllament i control que s'ha pretès sobre el nostre cos.

Ca la Dona és, així, per tot això i malgrat les dificultats, un espai de participació, de relació i experimentació on ens és possible transformar, desplaçar, provar, equivocar-nos, recuperar, conservar... un espai físic però també simbòlic. Un lloc d'experiències d'insubordinació. Un lloc de reflexió i producció de pensament, un espai que espera continuar sent una de les referències del moviment feminista català en aquests moments de fragmentació, multiplicitat i indignació.

Betlem Cañizar Bel, *Ca la Dona. Mujeres transformando des del lugar del no lugar*.

Tornant al tema del procés que vam desenvolupar per al projecte de Ca la Dona, hi va haver una fase prèvia de coneixement mutu entre l'equip d'arquitectura i les agrupacions que la integren. S'hi van plantejar molts temes interessants com ara com l'arquitectura podia estimular el treball en xarxa i potenciar lessinèrgies. Hi va haver moltes reunions en què van plantejar-se necessitats molt diferents, quede vegades fins i tot semblaven contradictòries.

Per exemple, d'una banda hi havia la voluntat de generar espais oberts envers la ciutadania, d'altra banda, però, hi ha grups que demanaven necessàriament àmbits segurs per ala dona. També a priori es contradeien els requeriments normatius que tot equipament timplica, amb la sensació cercada per Ca la Dona d'aportar-hi espais acollidors com elsd'una llar. Va ser llavors que ens vam adonar que no podíem prendre decisions precipitades, sinó que ens calia un marge de temps per madurar-les i per trobar solucions satisfactòries per a tots els grups.

Aquest procés va demostrar com de fructífer pot arribar a ser un projecte participatiu que es

faci correctament i comptant amb el major nombre possible de persones implicades des del començament. Com a resum, cal assenyalar que en aquest procés de Ca la Dona hi ha hagut pel cap baix un centenar de reunions durant els set anys que han transcorregut desde l'inici de la proposta.

Sandra Bestraten (2011) "L'arquitectura que sap escoltar" en *Hàbitat i Feminisme*. Ca la Dona, Publicació feminista, N°75, desembre 2011. P. 20

https://www.caladona.org/wp-content/pujats/2012/01/30_12_11_Revista75.pdf

Otro [mundo] menos directamente visible, es el mundo de las mujeres salvajes (y decimos "salvajes" para distinguirlas de las "obedientes" y/o integradas, como ya veremos). Es un mundo donde existe el deseo de vivir, el entusiasmo, el fuego, la vida en armonia con la tierra, la esperanza, los recuerdos... Es el mundo de las mujeres que han salido de la prisión y han elegido la huida, poniéndose en eterno viaje, dejando atrás su ser destruido... Estas compañeras de viaje recuperan la memoria profunda y desarrollan sus propias pasiones: la rabia, la risa... para encontrar sus verdaderas fuerzas como brujas.

Para descubrir este segundo mundo, el nuestro, no podemos seguir mirando, oyendo, tocando, pensando bajo las formas que nos impone el patriarcado. Hay que mirar más allá de los ojos, saber ver detrás, saber ver más allá. Hay que oír más allá de las dos orejas, con el oído interior... Hay que analizar todas las trampas que nos pone el mundo patriarcal.

Gretel Ammann "¿Y esto de que va?" Ponencia presentada en *las Jornadas de Lesbianismo*. Madrid, 1988. Publicado en *Escritos*, 2000

És important parlar del concepte de genealogia perquè la història de les dones per viure i expressar la seva llibertat ha quedat enterrada una vegada i una altra en el silenci i la invisibilitat al llarg dels segles. Cada cop que afloren expressions potents i fortes de la lluita de les dones pels seus drets i per unes condicions de vida dignes, se'ns presenten com si sorgissin del no-res, com si haguéssim viscut sense un passat històric comú o sense el context d'un present compartit que doni sentit i continuïtat a una tradició pròpia continuada i permanent de les lluites de les dones en tots els temps i arreu del món.

El concepte de genealogia implica reconèixer tots els fils: els que han estat més forts i han resistit al pas del temps fins arribar als nostres dies i els més subtils de la quotidianitat de la vida de milions de dones en el seu fer diari conservant i preservant sabers i pràctiques no normatives que, de fet, han quedat integrades per sempre en el teixit dels feminismes. Reivindiquem totes les manifestacions i expressions realitzades per les dones perquè han ajudat a teixir l'ordit dels feminismes actuals i evitar, així, el "fenomen de la interrupció" tal i com el defineix Adrienne Rich, a partir de la conceptualització de Michelle Cliff, quan diu que aquest fenomen fa que "les obres i el pensament de les dones se'ns presentin com quelcom esporàdic, accidental, orfe de tradició pròpia".

Mercè Otero Vidal i Montserrat Otero Vidal (2019) "Teixint els fils d'una genealogia dels feminismes a Catalunya". *Revista Idees*, N°47, *Feminismes*.

<https://revistaidees.cat/teixint-els-fils-duna-genealogia-dels-feminismes-a-catalunya/>

Des del punt de vista que totes les institucions són patriarcals i excloents, és evident que des dels feminismes es produeixen moviments que podríem anomenar de contramemòria o, seguint amb el vocabulari tèxtil que proposa Fils Feministes, de desmantellament de la història-institució. Aprofundint, podríem dir que volem esfilegassar el teixit apuntalat per recuperar l'origen i la presència de tots els fils (genealogia) i la memòria que atresoren. Davant d'un Ordre Simbòlic articulat sobre una textualitat (una tela) imposada (la Història) que disposa i tipifica les diverses temporalitats i jerarquitzava els esdeveniments, es contraposa la memòria

com a arxiva que articula sobre l'espai una multiplicitat temporal-experiencial i constitueix una acció imaginària que afecta als cossos, els interpel·la i els sacseja més enllà de tota consciència induïda.

Fils feministes. Mal d'Arxiva. *El cos com arxiva política i cultural dels feminismes.*

<https://filsfem.net/mal-darxiva/>

Fils feministes. *Fem memòria. Material format audiovisual*

<https://filsfem.net/fem-memoria/>

Arxives FF. *Diàlegs genealògics sobre història, memòria i arxives feministes.*

<https://filsfem.net/arxives-ff/>

El novembre del 1977, el Moviment d'Alliberament de les Dones britànic va promoure una altra acció històrica contra la violència masculina: una nit les dones es van reunir simultàniament a una dotzena de ciutats del país per desfil·lar en les primeres grans manifestacions convocades sota el lema de «Fem nostra la nit» (*Reclaim the Night*), processons amb torxes que van recórrer els carrers amb alegria i soroll, les cares pintades i udolant. Vam declarar que «Totes les dones haurien de poder caminar lliurement de nit o de dia per qualsevol carrer sense por», una reivindicació bastant modesta, però potencialment molt amenaçadora per l'*statu quo*, tal com va quedar demostrat el 1978 quan la tercera marxa pel Soho (convocada la nit de Halloween del 1978, com a part de l'onada creixent de protestes contra la violència) va ser atacada per la policia i setze dones van ser detingudes. Ja hi havia hagut moltes altres detencions polítiques massives (de persones negres, de manifestants a favor del desarmament nuclear, fins i tot d'altres feministes), però era la primera vegada que un nombre considerable de dones s'enfrontaven a la violència policial, especialment paradoxal en el context d'una acció contra la violència, organitzada explícitament com una marxa pacífica tot i que sorollosa. En conseqüència, aquelles detencions i la publicitat que van tenir van contribuir de manera molt significativa a atreure l'atenció sobre els aspectes diversos però interconnectats de la violència contra les dones.

Grup d'Estudi sobre Feminisme i noviolència (1983) *Lliguem caps: feminisme i noviolència.*

Publicat per l'ICIP (Institut Català Internacional per la Pau) en 1983. Traducció Mireia Bofill.

<https://www.icip.cat/wp-content/uploads/2021/01/EINES-21-PDF.pdf>

La construcción de la ciencia moderna, según las reconstrucciones positivistas, se basó en una epistemología que postulaba la objetividad absoluta, la neutralidad axiológica y la voluntad de independencia respecto al contexto social e histórico. Prescindiendo de la discusión acerca del idealismo que suponen tales reconstrucciones respecto al nacimiento y construcción de la ciencia moderna, lo que sí es cierto es que, en la categorización de los saberes occidentales, quedaron excluidos del concepto de ciencia los saberes relativos a la agricultura, el tinte, la alimentación o la elaboración de tejidos, en los que la presencia de las mujeres ha sido y sigue siendo importante.(...)

En concreto, se trata de reconstruir la historia de las científicas, de manera que recoja la relación entre las mujeres y el conocimiento. Para ello se ha de trabajar con una noción extensa de la historia de la ciencia, entendida como una reflexión sobre las formas y las mediaciones simbólicas, que hace referencia a mujeres quehan dejado huella de su pensamiento y de su acción en diversos campos de la ciencia. Interesa conocer y profundizar en la historia de la ciencia, dado que la historia se utiliza para legitimarla situación actual y para establecer la legitimidad o ilegitimidad de los cambios. Para ello es indispensable el

análisis de la autoridad de las mujeres en las distintas tradiciones en que estaba organizado el conocimiento antes de la consolidación de la ciencia moderna.

Núria Solsona Pairó et al. (2003) *Las científicas y su historia en el aula*. Madrid, Síntesis.
webs.uvigo.es/xenero/profesorado/mari_lires/cientificas.pdf

... desde los inicios de la civilización encontramos a mujeres que han luchado por salir de la esfera de lo privado y ser reconocidas en el ámbito público. Ha sido una tarea muy complicada que ha de reconocerse a mujeres de todos los siglos y clases sociales. Solo algunas lo han tenido un poco más fácil, debido a unas especiales condiciones familiares favorables. Aun así, la historia volvió a discriminarlas invisibilizando su nombre y sus aportaciones a la Cultura de la humanidad. Esta histórica ocultación de las mujeres sigue siendo la norma general en nuestra sociedad y los manuales de texto que utilizamos siguen caracterizándose por un androcentrismo que explica la vida desde el punto de vista de los hombres, pretendiendo que ese es el exclusivo punto de vista existente. Se oculta a muchas mujeres que han aportado conocimientos tanto o más importantes que los de ellos, pero también se invisibiliza la propia actividad adjudicada socialmente a las mujeres, despreciándola como objeto de aprendizaje.

Carmen Heredero de Pedro i Esther Muñoz Hernández Dir. i Coord. (2011) *Otras miradas. Aportaciones de las mujeres a las matemáticas Para integrar en el curriculum de Secundaria*. CCOO Enseñanza.
<https://www.inmujeres.gob.es/areasTematicas/AreaEducacion/MaterialesDidacticos/docs/AportacionesMatematicas.pdf>

Aquestes dones “computadores” només recentment han començat a rebre crèdit pel seu crucial treball, gràcies a estudis de la història de la informàtica —i a periodistes com Margot Lee Shetterly, el llibre de la qual, *Hidden Figures: The American Dream and the Untold Story Of the Black Women Who Helped Win the Space Race*, juntament amb la seva adaptació cinematogràfica, és responsable de portar la història de Christine Darden a l’espai públic. La seva història, com la de les seves companyes, és un treball dur en condicions discriminatòries. Cadascuna d’aquestes dones “computadores” havia de defensar-se per si mateixa, i algunes, com Darden, van optar també per defensar les altres. És a causa de les seves dues contribucions a la ciència de les dades i a la seva defensa de les dones que hem escollit per començar el nostre llibre, *Data Feminism (Feminisme de dades)*, amb la història de Darden. Perquè el feminisme creu “en la igualtat política, social i econòmica dels sexes”, tal com defineix el *Merriam-Webster Dictionary* el terme. I qualsevol definició de feminisme també inclou necessàriament el treball activista que es requereix per convertir aquesta creença en realitat. En *Data Feminism*, ajuntem aquests dos aspectes del feminisme, una tradició en el pensament de dades, la seva anàlisi i la seva visualització, que informa de l’activisme feminista així com el llegat del pensament crític feminista.

Catherine D’Ignazio i Lauren F. Klein (2020) *Per què la Ciència de Dades necessita el Feminisme? Data Feminism*. Massachusetts Institute of Technology Press. (Traducció lliure)
https://monoskop.org/images/d/d9/D_Ignazio_Catherine_Klein_Lauren_F_Data_Feminism_2020.pdf

3. El temps és nostre

Vivim una època en la què hem estat expropiades dels nostres temps, del temps personal, del temps de relació. L'acceleració dels ritmes humans i de la naturalesa condemnen la vida a un deteriorament progressiu que sembla no tenir aturador. Ens governa el temps uniforme i global de l'economia financera i la revolució digital.

A la il·lusòria fantasia de disponibilitat dels nostres temps s'oposa el control del temps del sistema capitalista patriarcal, el seu domini és control social. Amb els dispositius digitals les fronteres entre l'espai de treball remunerat i l'espai personal sovint es difuminen i no són poques les persones que acaben treballant moltes més hores que les establertes per contracte.

El pla capitalista de 8+8+8 fa aigües, especialment si considerem els grups amb menys poder i situats als marges, dones, dissidents de gènere, persones migrades racialitzades, amb rendes baixes o sense ingressos, amb discapacitat, amb edats que expulsen del mercat laboral. El procés de precarització es va accentuant al ritme dels mercats. Alhora la continuïtat de les interconnexions genera un temps indefinit, una continuïtat temporal que fonamenta la ubiqüitat, a tota hora a tot arreu.

La societat capitalista patriarcal, en una claríssima execució del seu pla d'explotació, menysprea i invisibilitza l'esfera de les tasques de cura i les adjudica majoritàriament a les dones, amb una diferència important segons el país d'origen. Aquest temps, el de les cures, que fa possible que tota la resta funcioni, no compta en els balanços econòmics, i se suposa i s'exigeix a les dones gratis i per amor.

La uniformitat dels temps i la velocitat accelerada de la productivitat arrasa amb persones, comunitats i territoris, qui no s'adapta és condemnada a l'ostracisme que vol dir, més precarietat, i qui s'adapta acaba sucumbint perquè en donar-ho tot, ja no li queda res.

Les polítiques del temps operen en els nostres cossos per mediació de les tecnologies, de l'organització del treball remunerat i del consumisme. Es tracta de la cronopolítica. El temps és diner i el diner és temps. La servitud a la dictadura dels horaris dels mercats fa rutllar la complexa maquinària productiva del capitalisme global neoliberal. El que ens queda a nivell personal és un temps residual que poc pot satisfer les necessitats relacionals i de cura, que òbviament no són homogènies.

A la uniformitat s'hi afegeix l'acceleració. Les distàncies entre punts geogràfics distants s'han escurçat creant la sensació de no-temps, la vivència del desplaçament es redueix a producte de consum. El ciberespai aporta ubiqüitat i omnipotència, valors propis de la masculinitat hegemònica, que canvien les pautes de l'experiència social dels temps.

Des del Sud Global arriben al Nord Global milers de persones desplaçades, quan no moren pel camí o són torturades en l'intent, perquè els seus territoris han estat espoliats per mantenir el ritme de vida del Primer Món. Són persones que esperen, en les fronteres, en els països d'origen, en els CIEs, en els carrers. Persones, els temps de les quals no importa, els seus temps són rebutjables, mancats de valor, com les seves vides, també descartables.

El temps que requereix la vida és incompatible amb el sistema capitalista cisheteropatriarcal, racista i colonialista. Com a feministes no ho acceptem i reflexionem i treballem per oposar-nos-hi i trencar la inèrcia destructiva. De forma creativa, generem nous imaginaris en un marc de justícia social i llibertat per a viure vides dignes d'ésser viscudes.

Articles i recursos relacionats:

De esta manera, «vivir a destiempo» es una temporalidad que alberga la coexistencia de tiempos, de cuerpos y de deseos con las lógicas temporales normativas siendo así una lucha política de la experiencia tullida por legitimar posibilidades de vivir con otros tiempos que buscan su expulsión y exclusión. Además, «vivir a destiempo» forma parte de un complejo sistema de opresiones de género en donde la disminución y desgaste corporal del cuerpo es resultado de una genealogía dentro de un contexto de vulnerabilidad que hace evidente y necesario nuevos planteamientos sobre la temporalidad.

Dresda Emma Méndez de la Brena (2020) “Vivir a destiempo. Hacia una temporalidad irreverente de vivir con dolor cronicado”. *Papeles del CEIC*, Vol. 2020/2, papel 235, <https://ojs.ehu.eus/index.php/papelesCEIC/article/view/20969/19791>

El que es dissenya no és neutre: reflecteix valors, prejudicis i estereotips. El capacitisme, igual que el masclisme i altres eixos d'opressió, es pot deconstruir.

La ciutat dels 15 minuts (o regió de 30) no existeixen per diferents perfils de la població si els equipaments no són accessibles o no donen resposta a les seves necessitats (p.ex. Escola inclusiva)

Les persones amb discapacitat tenim vida pròpia i fem coses. Les dones amb discapacitat som dones (o el que vulguem) i feministes!

Del dret a la mobilitat i l'accessibilitat depenen altres drets, la igualtat d'oportunitats en tots els àmbits i el propi projecte vital/familiar. -L'accessibilitat és la base per treballar la mobilitat des de la perspectiva de les cures, entenent que tothom som interdependents.

L'accessibilitat s'ha de treballar tenint en compte la cadena sencera de desplaçament i des de la perspectiva física, sensorial i cognitiva alhora, tenint en compte totes les edats, rols, moments vitals... i la interseccionalitat. La normativa d'accessibilitat parla sempre de mínims a complir i te buits importants.

Montserrat Garcia Blasco. *Capacitisme i drets al temps*. ECOM.

https://transportpublic.org/wp-content/uploads/2023/03/Montserrat-Garcia_Usos-del-temps-i-accessibilitat.pdf

Por mucho que nos empeñemos en sepultar el mundo con toneladas de residuos y que no tengamos ni idea de su alma, enquistados por el consumo y el crecimiento exacerbados, el mundo sigue girando alrededor del sol —que todavía no se ha apagado y nos sigue iluminando todos los días—. Las tradiciones más atávicas que nos vinculan a los ritmos planetarios no se han perdido y queremos volver a atizarlas juntos como es debido.

NODUAL. *Baile de màscares*. <https://www.nodual.org/detalles-y-registro/baile-de-mascaras>

Pues bien, esto es la realidad humana. Y dado que además estábamos sosteniendo que la vida humana debería ser el objetivo básico de la sociedad, la conclusión directa era obvia: para hombres y mujeres, las jornadas laborales, el tiempo de trabajo remunerado, los asuntos de flexibilidad, las «conciliaciones», etc. deberían discutirse tomando como base los requerimientos de la vida humana, deberían ajustarse a las necesidades humanas y no al revés. Para ello, la experiencia histórica femenina de continuas y complicadas «conciliaciones» podía servir como referencia. De no ser así, se estaría aceptando que el tema de los cuidados no es un problema social sino un problema específico de las mujeres. Con lo cual, continuaríamos haciendo de variable de ajuste del sistema e interiorizando las continuas tensiones provocadas por considerar que la vida humana es una cuestión marginal y no, como dijo la economista italiana Antonella PICCHIO (1999a), un bien precioso que hay que cuidar.

Grup Dones i Treballs. “Repensar desde el feminismo los tiempos y trabajos en la vida cotidiana” en *Malabaristas de la vida. Mujeres, tiempos y trabajos*. Icaria, 2003. <https://www.caladona.org/wp-content/pujats/2009/12/2003-malabaristas-de-la-vida-DONES-I-TREBALLS.pdf>

Per a aprofundir en la qüestió de la doble presència es pot consultar:

[NTP 1186: Conflicto trabajo-familia o doble presencia como riesgo psicosocial: Evaluación y medidas preventivas - Año 2023](#)

[NTP 1185: Conflicto trabajo-familia o doble presencia como riesgo psicosocial: Marco conceptual y consecuencias - Año 2023](#)

La reducción del cuerpo humano a simple materia no evita que las necesidades de este cuerpo sean imperiosas y deban atenderse cotidianamente, siguiendo los ciclos de la vida. Pero, entonces, la satisfacción de tales necesidades es considerada una acción de segundo orden, desvalorizada, y más vergonzante cuanto más íntima, que impide a los seres humanos dedicar más tiempo a desarrollar sus capacidades intelectuales y creativas.

Anna Bosch, María Inés Amoroso i Hortensia Fernández Medrano (2003) “Arraigadas en laTierra” en *Malabaristas de la vida. Mujeres, tiempos y trabajos* (2003). Icaria. <https://www.caladona.org/wp-content/pujats/2009/12/2003-malabaristas-de-la-vida-DONES-I-TREBALLS.pdf>

Los cambios en la organización del trabajo en cuanto a tiempos, espacios y condiciones también alteran las desigualdades de género. Por ejemplo, el teletrabajo puede tener efectos positivos, por la reducción de los tiempos de desplazamiento o el aumento de la autonomía en cuanto al tiempo de trabajo, lo cual permite una mayor flexibilidad de la organización del tiempo de trabajo, la mejora de la conciliación entre la vida laboral y la personal en general, y el aumento de la productividad. Pero también puede presentar desventajas, entre las que destacan el incremento del tiempo de trabajo, la superposición entre el trabajo remunerado y la vida personal y, como consecuencia, la intensificación del trabajo, o la disolución de las relaciones personales del entorno laboral. Muchos de los trabajos en plataformas digitales se suelen caracterizar por el escaso control de los trabajadores sobre el flujo de trabajo y la obligación de reaccionar de forma inmediata a los requerimientos de los clientes, lo que da lugar a la invasión del trabajo sobre la vida privada. Todo ello resulta en que muchas teletrabajadoras y trabajadoras de plataformas digitales tienen que reducir las horas que le dedican al empleo para poder conciliar, a cambio de menores ingresos y posibilidades de promoción.

Paula Rodríguez Modroño i Tindara Addabbo. “Desigualdades en la 4ª Revolución Industrial. Trabajos y cuidados en la era digital”. *Revista de Economía Crítica*, Nº 31, primer semestre 2021.

<https://www.revistaeconomicritica.org/index.php/rec/article/view/441/424>

La gestión de la movilidad/circulación de la población es una cuestión de biopolítica que implica la producción jerárquica y desigual de las condiciones de dicha movilidad. En esta distribución desigual no solo se ordenan los espacios sino también los tiempos, ritmo y velocidad, de ahí que se pueda hablar de una cronopolítica asociada a la gestión política de la movilidad. Este aspecto del tema que nos ocupa, pese a su relevancia, no ha sido objeto de un estudio exhaustivo y detallado. El objetivo de este artículo es, precisamente, abordar la dimensión temporal de la gestión política de la movilidad desde el análisis y la reflexión teórica.

Para ello, partiremos de la relación entre la gestión de la movilidad y la expropiación del tiempo, entendida como forma de dominación, para centrarnos seguidamente en una forma específica de dicha relación: la inmovilidad impuesta como desaceleración o espera crónica.

Begoña Abad Miguélez. "Regímenes de movilidad y expropiación del tiempo: la espera como cronopolítica." *Arbor*, volum 194, núm. 788 (2018)

<https://arbor.revistas.csic.es/index.php/arbor/article/view/2266>

Desde el punto de vista de la naturaleza, Hannah Arendt, en una visión precursora del pensamiento ecologista, afirma que el trabajo es más destructivo que la labor porque extrae la materia de manos de la naturaleza sin devolvérsela, mientras que la labor, es decir, aquellas actividades relacionadas con las necesidades biológicas humanas, se integran en los delicados ciclos vitales de la naturaleza. Incluso podemos afirmar que todas las actividades destinadas a cubrir necesidades humanas (limpiar, preparar la comida, higiene personal...) se hallan sujetas a los repetidos ciclos de la naturaleza y no tienen principio ni fin, como los mismos procesos naturales.

Pues si la biología es nuestra condición material, también nos hemos construido como seres sensibles y sociales en la práctica de la relación. Pensamiento, sentimientos y cuerpo en los seres humanos son indivisibles, ninguno de tales elementos es superior al otro y todos son imprescindibles para la existencia humana. En síntesis, somos seres dependientes de la Tierra, de las necesidades de nuestro cuerpo y también dependientes de las otras personas. No existe la pretendida libertad total sobre la que se ha construido la sociedad patriarcal moderna.

Anna Bosch, Cristina Carrasco i Elena Grau (2003) *Verde que te quiero violeta*.

https://www.fuhem.es/media/cdv/file/biblioteca/Boletin_ECOS/10/verde_que_te_quiero_violeta.pdf

Con el surgimiento y consolidación de las sociedades industriales la percepción y concepción del tiempo sufrió cambios importantes. El tiempo quedó mucho más ligado a las necesidades de la producción capitalista: el trabajo remunerado no vendrá determinado por las estaciones del año (tiempo de siembra, de cosecha, ...) ni por la luz solar (se podrá trabajar independientemente de si es de noche o de día). Con la presencia del reloj, el tiempo quedará disociado de los ritmos de los planetas y las estaciones, de la experiencia y la memoria. Esta ruptura con los ciclos naturales afectará notablemente a las personas, tanto física como psíquicamente. Y, aunque nunca el tiempo de la máquina ha podido reemplazar al tiempo del cuerpo humano; en las fábricas las personas han sido tratadas como apéndice de la máquina cuando han sido sincronizadas al tiempo reloj. En los inicios, los trabajadores ofrecieron resistencia a las nuevas situaciones, pero finalmente acabaron por incorporar en la cultura del trabajo la aceptación de jornadas establecidas sin consideración de las necesidades de los cuerpos. La aparición del reloj como forma de medida del tiempo -aunque su introducción fue lenta- marcará un punto de inflexión tanto en la capacidad de explotación laboral por parte de los empresarios como en condicionamientos sociales y culturales de la población.

Cristina Carrasco i Albert Recio. "Del tiempo medido a los tiempos vividos". *Revista de Economía Crítica* Nº17 primer semestre 2014.

<https://revistaeconomicritica.org/index.php/rec/article/view/306/292>

La precarietat laboral generalitzada i les noves tecnologies, més que obrir-nos les portes a pensar noves formes de relacionar-nos amb el temps menys centrades en la jornada clàssica de vuit hores diàries, ens esclavitzten a l'expectativa del temps laboral. Estar enganxades al mòbil pendents de la trucada per saber quin torn et toca, contestar missatges al cap o gestionar les xarxes socials i els correus de torn mentre fas el sopar. La jornada laboral és com un xiclet

enganxifós que dona forma i s'impregna a la resta de les nostres vides subordinant i invisibilitzant, sobretot, els temps necessaris per al treball domèstic i de cura i les dones que el duen a terme. (...)

El moviment feminista va qüestionar aquest model no només des de la invisibilització del valor del treball reproductiu en termes econòmics (amb propostes com el salari pel treball domèstic, que podríem debatre pel seu risc de reforçament de la divisió sexual del treball), sinó també, potser de forma menys reconeguda, des del punt de vista dels temps. Els subjectes socialment vàlids, serien, aleshores, aquells que tenen els privilegis econòmics i socials de transferir el treball domèstic i de cura a les seves parelles heterosexuales o a altres dones. Una transferència de treball i temps – altrament dita explotació – que, com assenyalava Silvia Federici, hem confós amb l'amor.

Núria Alcaraz Coca. "Pa, sostre, treball i... temps". *Catarsi Magazin*, 2020.

<https://catarsimagazin.cat/pa-sostre-treball-i-temps/>

S'imposa una concepció de la conciliació que no qüestiona la divisió sexual del treball, contribueix a la invisibilitat de les tasques domèstiques i de cura, i també reforça l'organització social del temps productivista que allunya les possibilitats de situar la vida de les persones al centre de les polítiques. En definitiva, la majoria de les polítiques de conciliació limiten la seva acció al mercat laboral amb l'objectiu de fomentar l'ocupabilitat de les mares treballadores. Contràriament, el principal repte hauria de ser orientar l'acció a l'esfera domèstica amb l'objectiu de fomentar la participació dels homes en el treball de cura de criatures i persones adultes dependents dins la llar. (...)

Les dades sobre usos del temps mostren com les dones segueixen sent les principals responsables del treball domèstic i de cura. Elles viuen immerses en un permanent règim de doble presència on acumulen responsabilitats familiars i laborals. Altrament, s'observa un tímid creixement de la dedicació masculina a les tasques de la llar condicionat per l'edat i el nivell d'estudis. Si bé persisteix la segregació per gènere d'aquestes tasques amb la seva masculinització i feminització. En relació al treball de cura, augmenta els temps que el pare i la mare dediquen a les criatures, encara que la naturalesa del mateix difereix segons el gènere. El temps del pare és flexible i de caràcter lúdic, mentre que el temps de la mare és rígid, quotidià i implica més treball que joc.

Sara Moreno Colom. "De la conciliació a la dimensió pública de la vida quotidiana". *Revista Idees Els treballs i les cures*, 2020

<https://revistaidees.cat/de-la-conciliacio-a-la-dimensio-publica-de-la-vida-quotidiana/?pdf=27167>

Vull temps però temps sense presses
Temps de jugar que és el millor
- Si us plau, me'l poseu a granel
i no engabiat en un despertador.

Traducció lliure d'un fragment de la cançó infantil *Marcha de Osías* (1966) de l'escriptora argentina María Elena Walsh

Els temps llargs de la biosfera, amb els seus equilibris i les seves transformacions, i els temps pausats i cíclics dels cossos i les relacions xoquen amb el temps global i abstracte dels mercats financers, el ciberespai i el creixement econòmic. Els ritmes del sistema industrial segueixen uns processos que operen vertiginosament en relació amb els temps que requereix la vida.(...)

El control del temps també ha esdevingut una part fonamental perquè el capital s'apropriï del treball humà —assalariat i no assalariat—. Actualment vivim en societats amb una gran fam de temps i aquesta apropiació té biaix de gènere. Al llarg de la història, les dones han estat responsables d'una mena de treball permanent, cíclic i vital que permet alliberar els homes d'una gran quantitat de temps perquè facin activitats essencials més intermitents i visibles.

Charo Morán, Helena Pariente i Yayo Herrero. *Temps per la vida. Una reflexió contextualitzada a la ciutat sostenible*. Ajuntament de Barcelona, 2020.

https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/127156/3/Temps_cat_pdf_30-1-2023_1.pdf

A què ens estem referint com a pobresa de temps? A un temps delimitat i programat des dels diferents sistemes que actuen dins del global sistema patriarcal. Patim pobresa de temps, en tant que cadascuna de nosaltres estem submises i sotmeses a aquest temps, a aquesta cronologia del rellotge... un rellotge i un temps assumit i imposat per les institucions que també així marquen els nostres tempos.

Per exemple, quan ens marquen terminis de presentació de les subvencions en les diferents institucions, es tracta de terminis que ens determinen, que ens delimiten, que volen dirigir-nos cap uns tempos acordats per elles mateixes i que no es corresponen als nostres. (...)

Així doncs, la pobresa de temps és una més de les derivacions i repercussions que caldria afegir a les violències institucionals.

Vicky Moreno, "Pobresa de temps" Consideracions dins del Feminari de Coeducació i Pedagogies Feministes de Ca la dona

Institucionalment, temps enrere, va funcionar un grup d'estudi per a la Reforma horària.

<https://dones.gencat.cat/ca/ambits/mon-laboral/reforma-horaria/>

El Parlament de Catalunya va assumir posar en marxa aquesta Reforma l'any 2025 . Actualment el tema del temps està vinculat a la Conselleria d'Igualtat i Feminismes

<https://igualtat.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/ures-temps-i-treballs/index.html>

<https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/451804/xarxa-catalana-pel-dret-al-temps-comenca-caminar>

Sobre la participació i la pràctica política a l'EFE'23

A l'Escola Feminista 2023 volem, com en cada edició, crear un espai polític de confiança i creativitat on totes les persones ens sentim incloses doncs compartim determinats codis feministes de relació que hem de tenir sempre presents i posar-los en pràctica.

Volem deconstruir l'heterocispatriarcat i la seva llarga llista de privilegis, categoritzacions, d'estereotips i de dicotomies que marquen el llenguatge i configuren les nostres conductes, a vegades de forma inconscient, però no per això menys doloroses i discriminatòries.

A l'espai de l'EFE ens reunirem persones amb experiències, trajectòries i coneixements diversos i volem crear un espai segur i còmode per a totes. Per això, ens convidem a repensar aquelles actituds amb les quals reproduïm les opressions estructurals patriarcal i a estar alerta i ser curoses amb tots els «ismes» i «fòbies» interioritzades.

Ens cal molta pràctica per relacionar-nos fora dels estereotips patriarcal i prendre consciència dels nostres privilegis siguin de raça, de classe, d'edat, de gènere, de sexualitat, de procedència, de llengua, de capacitat... o del que sigui!

Tota identitat sexual i de gènere és una autodesignació. És important, doncs, no pressuposar el gènere ni la sexualitat de ningú. Quan ens relacionem amb una altra persona utilitzem el gènere que aquesta persona ha escollit per nomenar-se a si mateixa.

Per compensar la desigualtat que vivim i trencar amb l'androcentrisme del llenguatge, us proposem fer servir els plurals femenins en general, les terminacions en "i pel català" i "e pel castellà" sempre que sigui necessari i emprar paraules que no evocin el gènere, per tal de respectar el gènere de la persona amb qui dialoguem, sigui femení, masculí, tots dos, un altre o cap.

Volem tenir cura unes de les altres i entre totes. Compartim aquestes reflexions amb el desig de facilitar eines per construir formes de relació i participació més horitzontals i igualitàries.

Res més lluny de la nostra intenció que voler imposar una nova normativitat.

Són idees per pensar, reflexionar i ajudar-nos a ser més lliuris i solidàriis!!